

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG LEGUTÓBBI DÖNTÉSEIBŐL

36/2017. (XII. 29.) AB HATÁROZAT

*Alaptörvény VII. cikk (1) bekezdés –
vallásszabadsághoz való jog
Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés –
diszkriminációtilalom*

A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (továbbiakban: indítványozó) a Kúria Kfv.II.37.124/2014/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte. Az indítványozó 1990 óta nyilvántartásba vett egyházként működött, és a 6/2013. (III. 1.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.) közzététele után (2013. március 8-án) kérelmet terjesztett elő az általa fenntartott idősok otthona működési engedélyében az „egyházi fenntartó” fenntartói típus visszaállítására és az intézmény által nyújtott házi segítségnyújtás finanszírozási rendszerbe történő befogadása érdekében. Érvelése szerint egyházi jogállását az Abh.-ban foglalt érvek alapján nem veszítette el, ezért az általa nyújtott szociális ellátásokat az egyházi fenntartókra vonatkozó szabályok szerint kell a finanszírozási rendszerbe befogadni. Az indítványozó kérelmét elutasította mind az elsőfokú, mind a másodfokú hatóság, a jogerős hatósági döntéssel szemben előterjesztett felülvizsgálati kérelmet pedig a közigazgatási bíróság utasította el ítéletével. Az elutasítás alapja mindegyik esetben az volt, hogy az indítványozó nem szerepelt a miniszter által vezetett egyházi nyilvántartásban. A Kúria a felülvizsgálati eljárás során az ítéletet hatályában fenntartotta. Ezt követően az indítványozó alkotmányjogi panaszt nyújtott be azon az alapon, hogy a Kúria egyházi jogállását – és ezzel összefüggésben „egyházi fenntartói” minőségét – nem ismerte el. Tette ezt annak ellenére, hogy a Nyíregyházi Törvényszék az indítványozót 2013. augusztus 6-án kelt végzése akkor egyházként ismerte el, és az indítványozó által az alkotmányjogi panaszhoz csatolt 2014. február 7-én kelt, akkor hatályos adatait tartalmazó bírósági kivonat szintén egyházként tünteti fel. Az indítványozó beadványában hivatkozott a Magyar Keresztény Mennonita Egyház és társai Magyarország elleni ügyére, amelyben az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) elmarasztalta a magyar államot az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény által védett egyesülés szabadságának, va-

lamint a vallásszabadsághoz való jog sérelme miatt, amit az egyházi státusz megvonása valósított meg.

Az ügy előadó bíróját *Stumpf István* volt.

Az Alkotmánybíróság (továbbiakban: AB) mindezekelőtt arra mutatott rá, hogy a Kúria – az Abh.-ban foglaltaknak megfelelően – elismerte az indítványozó egyházi jogállását, ebből következően az indítványozónak ennek ellenkezőjét sérelmező állítása nem volt megalapozott. Az AB továbbá kiemelte azt is, hogy a Kúria ítéletébe foglalt értelmezés szerint az egyházi fenntartói minőség nem az egyházi jogálláson alapul, hanem kizárólagosan a nyilvántartásba vétel tényén. A szabályozás tehát az egyházi fenntartói minőséget kifejezetten egy formális, nyilvántartási szemponthoz köti. Az AB ezek alapján megállapította, hogy az indítvány nem jelölt meg olyan egyértelmű és világos alkotmányos indokot, amely alapján a Kúriának az ítéletében foglaltaktól eltérően lehetett és kellett volna értelmeznie a releváns jogszabályi rendelkezéseket, ezért az ítélet alaptörvény-ellenességére irányuló indítványt elutasította.

Mindazonáltal az AB a Kúria ítéletének felülvizsgálata során azt is észlelte, hogy az ítéletben megállapított tényállásban ellentmondás mutatkozik az Abh. idézett megállapítása és a tényleges nyilvántartási állapot között. Mivel az indítványozó által állított jogsérelmet nem a Kúria jogértelmezésének alaptörvény-ellenessége okozta, az AB hivatalból eljárva azt vizsgálta meg, hogy a sérelem vajon a szabályozás hiányosságára vezethető-e vissza. A jelentős jogszabályi változások következtében az indítványozó a bevett egyházként történő elismerést kezdeményezte az illetékes miniszternél, aki határozatában megállapította, hogy az indítványozó megfelel a jogszabályi feltételeknek, és döntését megküldte az Országgyűlés vallási ügyekkel foglalkozó bizottságának az eljárás következő szakasza lefolytatása érdekében. Az Országgyűlés azonban a határozati javaslat elfogadásáról nem döntött. Az AB álláspontja szerint a hallgatólagos vétó intézménye a magyar jog eddig ismert megoldásaitól idegen, egyoldalú hatalmasságot biztosít, és nincs összhangban az Alaptörvényben biztosított jogorvoslati joggal. Így az indítványozó kiszolgáltatott helyzetében nem tudta érvényesíteni a jogát, továbbá hiányzott a jogorvoslati lehetősége is. Az Országgyűlésnek mint a hatáskör jogosultjának a speciális rendelkezések figyelembevételével is érvényesíteni kellett volna alapjogvédelmi kötelezett-

ségét. A vallási közösségnek továbbá alapjogilag védett igénye van arra vonatkozóan, hogy kérelmét az Országgyűlés a törvény alapján elbírálja. A szabályozás más fogyatékoságából adódóan az eljárás a határidő húszszorosánál is hosszabb időtartamig tartott, eredménytelenül. A határidő túllépése és a döntés elmaradása közvetlenül tíz vallási szervezet tisztességes eljáráshoz való jogát is sértette, és ellehetetlenítette a jogorvoslathoz való joguk gyakorlását is. Ezért az AB jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállását állapította meg, és a mulasztást elkövető Országgyűlést felhívta arra, hogy alkossa meg az egyházi elismeréssel összefüggő, észszerű határidőn belül történő érdemi döntéshozatal törvényi garanciáját.

Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indoklásában egyetértett a határozat rendelkező részének azon elemével mely szerint „[a]z *Alaptörvény VII. cikk (4) bekezdésében foglalt döntési jogkör sem közigazgatási, hanem alkotmányjogi-közhatalmi döntés*”, mindemellett hangsúlyozta, hogy a mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet egyedül abban látja, hogy az előírt törvényi határidő elmulasztását illetően a szabályozás nem rendelkezik a sérelem orvoslásának előmozdítása lehetőségeiről. Párhuzamos indoklásában hangsúlyozta, hogy az Országgyűlésnek az ügyben saját magának kell érdemi döntést hoznia.

Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleményében – amelyhez Balsai István is csatlakozott – kifejtette, hogy nem ért egyet a határozat 1. pontjával, mivel szerinte nem áll fenn mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség. Különvéleményében mindekelőtt arra hívta fel a figyelmet, hogy a konkrét ügyben nem támogatható az a törekvés, amely kimondja az alaptörvény-ellenességet egy olyan törvényi szabályozásra hivatkozással, amely nem minősíthető a hatályos alaptörvényi helyzettel összhangban lévőnek. Ennek az oka, hogy a vonatkozó részei az Alaptörvény negyedik módosítása (2013. március 25.) során egészültek ki, ebből kifolyólag a Ehtv., illetőleg Abtv. hivatkozott szabályai nincsenek összhangban az Alaptörvény ötödik módosításával (2013. szeptember 26.) kialakult új alkotmányos helyzettel. Azt követően ugyanis ismételten megváltoztak és kiegészültek a VII. cikk rendelkezései, az (1) bekezdés kivételével. Az Alaptörvény negyedik módosításához képest – mivel az ötödik módosítás már nem biztosítja az alkotmánybírói utat – a későbbi alaptörvényi felhatalmazás hiánya vitathatóvá teszi a negyedik alaptörvény-módosítás szerinti szabályozás legitimitását. Alaptörvény-ellenes törvényi szabályozásra nem alapozhatja az AB az alaptörvény-ellenes mulasztást, miként azt a rendelkező rész 1. pontja teszi.

Fekete Kristóf Benedek

3002/2018. (I. 10.) AB HATÁROZAT

Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdés – sajtószabadság

Az indítványozó alkotmányjogi panaszában a Debreceni Ítéltábla mint másodfokú bíróság jogerős ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte az AB-nál. Az alapügy felperese (Jobbik Magyarországért Mozgalom) arra hivatkozott, hogy az I. rendű alperes hamis tényállítással megsértette a jó hírnévhez fűződő személyiségi jogát, míg az alperesi pertársaság többi tagja az I. rendű alperes valótlan közlésének híresztelésével sértette azt meg. A peres eljárás alapjául szolgáló ügy tényállása szerint egy mérkőzésre utazó szurkolói csapat megállt egy általános iskola előtt, ahol a roma etnikai kisebbségre rasszista kifejezéseket tettek. Az I. rendű alperes, a helyi kisebbségi roma nemzetiségi önkormányzat vezetője egy interjú keretében az eseménnyel kapcsolatban a következő kijelentést tette: „*Bejött a Jobbik, bejött egy busszal.*” A többi alperes internetes híroldalukon való megosztással, tudósítás keretében hozzáférhetővé tette az erről készült videót. Az V. rendű alperes (a továbbiakban: indítványozó) által üzemeltetett internetes portálon (*444.hu*) szintén megjelent olyan tartalom, amelyből közvetlenül hozzáférhető volt az I. rendű alperessel készített felvétel, a későbbiekben pedig a portál tudósított a kiadott rendőrségi közleményről, valamint két alkalommal is bemutatta az üggyel kapcsolatos egymásnak ellentmondó információkat.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az I. rendű alperes megsértette a felperes jó hírnévhez fűződő személyiségi jogát azzal, hogy az általános iskola előtt történt eseményeket valótlanul a felperes tetteként, az abban részes személyeket pedig a felpereshez tartozó személyekként tüntette fel. A többi alperes vonatkozásában megállapította, hogy mivel az I. rendű alperesnek a felperes jó hírnevét sértő valótlan tényállítását ún. „linkeléssel” a nyilvánosság felé közvetítették, híresztelés formájában maguk is jogsértést valósítottak meg. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett részét helybenhagyta.

Az indítványozó alkotmányjogi panaszában arra hivatkozással támadta a másodfokú bíróság döntését, hogy az sérti az Alaptörvény IX. cikkében foglalt alapvető jogát. Nem vitatta, hogy a régi Ptk. szerinti személyiségi jogok megsértését valótlan állítás híresztelésével is meg lehet valósítani, ám úgy vélte, hogy a bírói gyakorlat ezt a szabályt olyan tartalommal töltötte meg, amely szerint a sajtó minden olyan állítás igazságtartalmáért is objektív felelősséggel tartozik, amelyet egyértelműen mástól idéz, vagyis ak-

kor is megállapítható a jogsértés, ha a médium a sajtótikai szabályoknak megfelelően, pártatlanul tájékoztat egy vitás kérdéstről.

Az alkotmányjogi panasz benyújtását követően az indítványozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amely alapján a Kúria a jogerős ítélet hatályában fenntartotta. Döntésében a Kúria azt állapította meg, hogy nem jelent a sajtószerv számára teljesíthetetlen követelményt az, ha a joggyakorlat tilalmazza a személyiségi jogot sértő közlések hozzáférhetővé tételét. Ez a gyakorlat tehát a sajtószabadság korlátozását sem eredményezi.

Az ügy előadó bírása *Czine Ágnes* volt.

Az AB mindenekelőtt megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz megfelel a befogadhatósági követelményeknek. Az adott ügyben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés volt, hogy a pártok és más közszereplők közéleti vitáiról való tudósítások alaptörvényi követelményei és a sajtó polgári jogi felelőssége között milyen összefüggés van.

Az AB elsőként áttekintette a sajtószabadság alkotmányos tartalmával kapcsolatos eddigi gyakorlatát. Ennek keretében kiemelte, hogy a testület működése során mindig is kiemelt védelmet biztosított a véleménynyilvánítás szabadságának, különösen akkor, amikor az a közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó személyek tevékenységét érintette. Ennek indoka, hogy egy demokratikus társadalom létezésének nélkülözhetetlen eleme a közügyek megvitatása, ami magában foglalja a közhatalom gyakorlásának bírálatát is. A véleményszabadság egyik legfőbb biztosítója pedig a sajtó működése; a sajtó alkotmányos küldetése, hogy a közhatalom gyakorlót ellenőrizze, a közügyek alakításában részt vevő személyek és intézmények tevékenységét bemutassa, adott esetben kritikát fogalmazzon meg velük szemben. Ez azzal jár, hogy a közéleti szereplők személyiségének védelmében – ezen személyek fokozott tiszteletkövetelménye folytán – a sajtószabadság szűkebb körű korlátozása felel meg az Alaptörvényből fakadó követelményeknek. Ellene hatna a sajtószabadság gyakorlati érvényesülésének, ha a sajtónak a közéleti szereplők személyiségvédelmére tekintettel széles körben kellene tartania a jogi felelősségre vonástól. Az AB azonban egyértelművé tette azt is, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának – és így a sajtószabadságnak – az emberi méltósággal szemben esetenként meg kell hajolnia.

Ezt követően az AB áttekintette a polgári bíróságoknak a jó hírnév védelmével kapcsolatos gyakorlatát. E körben megállapította, hogy a polgári bíróságok a személyiségi jogsértés objektív szankciói körében önmagában a jogsértés tényéhez kötik a jogkövetkezmenyt. Ezzel összhangban a Kúria a jó

hírnév védelmével összefüggő perekben rendszerint kiemeli, hogy a sajtószerv felelőssége felróhatóságtól függetlenül fennáll a közölt tények valóságáért. A Kúria gyakorlatában ugyanakkor változás is megfigyelhető: eszerint nincs helye sajtó-helyreigazítás elrendelésének, ha a sajtószerv egy sajtótájékoztatón elhangzottakról, a források pontos megjelölésével, valóságként számol be.

Az indítványozó álláspontja szerint a bíróságok akkor jártak volna el helyesen, ha az I. rendű alperes közlését értékítéletnek minősítették volna, amelynek polgári jogi szankcionálása alaptörvény-ellenes. Az AB erre figyelemmel felidézte, hogy egy nyilvános közlés megítélése során elsősorban azt kell eldönteni, hogy az adott közlés a közügyek szabad megvitatásával áll-e összefüggésben, másodsorban pedig azt szükséges megvizsgálni, hogy a közlés értékítéletnek vagy tényállításnak minősül-e. Az AB korábbi gyakorlata alapján az elhatárolás fő szempontja az, hogy az értékítéletekkel szemben a tényállítások mindig olyan konkrétumokat tartalmaznak, amelyek valóságtartalma bizonyítás útján igazolható, ellenőrizhető. Így a véleménynyilvánítás szabadsága a közügyekkel kapcsolatos valós tényállításokat minden esetben védi, ellenben a hamis tényállításokat csak abban az esetben, ha a közlő vagy híresztelő nem tudott a hamisságról, és a foglalkozása által megkívánt gondosságot sem mulasztotta el.

A konkrét ügyben a testület megállapította, hogy a másodfokú bíróság a fenti alkotmányos szempontokat a közlés jellegének vizsgálata során érvényre juttatta. Ennek megfelelően a bíróság ítéletének indokolásában a korábban kialakult alkotmánybírói és bírói gyakorlatra hivatkozással kifejtette, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága különleges védelmet élvez akkor, amikor a közügyeket, a közhatalom gyakorlását, a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. Erre figyelemmel kifejezetten kiemelte a bíróság, hogy az I. rendű alperes a nemzetiségi önkormányzat elnökeként – a közéletben részt vevő szereplőként – nyilvános közlést tett, továbbá megállapította, hogy az ún. bizonyíthatósági teszt alapján a perben vizsgált közlés valóságtartalma ellenőrizhető volt, így az tényállítást foglalt magában, amelynek valótlanság jellege a perben rendelkezésre álló bizonyítékok alapján egyértelműen megállapítható volt. A tényállítások tekintetében azonban a véleményszabadság nem terjed ki – még a közszereplőkkel szemben sem – az érintett személyekre hátrányos és valótlanság tényállításokra. Az indítványozónak ezen közlés továbbadásáért fennálló felelősségével összefüggésben a másodfokú bíróság leszögezte, hogy az ún. „linkelés”-sel történő hozzáférhetővé tétel híresztelésnek minősül, ennek folytán a jogsértés

megvalósult. Ebben a tekintetben pedig közömbös a közreműködő személyek felróhatósága, a jogsértés ténye önmagában megalapozza az objektív szankció alkalmazását.

Az Alkotmánybíróság 34/2017. (XII. 11.) AB határozatában a sajtószabadságból fakadó alkotmányos követelményként állapította meg, hogy nem minősül személyiségi jogsértésnek az olyan médiatartalom-szolgáltatói tevékenység, amely közéleti vitával kapcsolatos sajtótájékoztatón elhangzott, adott esetben sértő tényállításokról valóságúen, objektíven, a forrásokat megjelölve, saját értékelést nélkülözve tájékoztat. Az adott ügyben azonban a valótlan tény híresztelése nem olyan tényállítással összefüggésben merült fel, amely sajtótájékoztatón hangzott el. Ebből következően az AB nem talált megállapíthatónak olyan – az ügyben alkalmazandó jogi norma értelmezési keretén belül maradó – jogalkalmazási hibát, amely megalapozná döntésének alaptörvény-ellenességét, erre figyelemmel az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Hörchneré dr. Marosi Ildikó, Schanda Balázs, Stumpf István és Sulyok Tamás alkotmánybírák párhuzamos indokolást fűztek a határozathoz. Álláspontjuk szerint a többségi indokolás helyesen idézi az AB által korábban megállapított, a sajtószabadságból fakadó alkotmányos követelményt, ám a jelen ügyre vonatkozó relevanciáját nem bontja ki kellőképpen. A párhuzamos indokolás szerint ugyanis, ha a sajtó egy eleve a nyilvánosságnak szánt, a nyilvános közéleti vitában már szereplő közlést változatlan tartalommal, saját értékelés nélkül használ fel, akkor csupán közvetítő szerepet tölt be, ezért ilyenkor alapvetően a közlések megfogalmazója tartozik felelősséggel. A jelen ügyben megvalósult „linkelés” azt jelzi, hogy az internetes oldal nem maga teszi az esetleg személyiségi jogot sértő nyilatkozatot, hanem csupán utal az adott közéleti vitában már korábban megjelent közlésre. Amennyiben ezt az alkotmányos feladatából eredő szakmai követelményeknek megfelelően teszi – valóságúen, tárgyilagosan, az ellenválasznak lehetőséget biztosítva –, akkor a sajtótájékoztatóról való tudósítás esetéhez hasonlóan nem áll meg a sajtó objektív felelőssége.

Salamon László szintén párhuzamos indokolást fűzött a döntéshez, amelyben röviden kifejtette, hogy az indítványozó internetes oldalán valótlan tényállítást tartalmazó tudósítás jelent meg, amely így nem áll a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos védelme alatt. Álláspontja szerint ez attól függetlenül megállapítható a jelen ügyben, hogy egyébként fenntartja az AB korábbi, hasonlóan a sajtó felelősségével foglalkozó döntésével szemben előadott különvéleményében foglaltakat, miszerint az előbbi-

ekben ismertetett alkotmányos követelmény valójában jogalkotás, amelyre az AB-nak nincsen hatásköre. A híresztelés bírói gyakorlatban elfogadott fogalmának szűkítése továbbá szintén jogalkotói hatáskör.

VÉLEMÉNY

A különböző médiumok és sajtóorgánumok tájékoztatásban betöltött szerepe terén manapság nagy hangsúlyeltolódást tapasztalhatunk. A televízió és a rádió háttérbe szorulása mellett egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a közügyekről való tudósítás terén az internetes híroldalak; ezt a változást a sajtószabadság határainál kialakított alkotmánybírói gyakorlatnak is követnie kell. Annak ellenére, hogy a testület egy friss döntésében [34/2017. (XII. 11.) AB határozat] szintén a sajtó objektív felelősségével foglalkozott, a megállapított alkotmányos követelmény vitatott voltából fakadóan fontos utalni arra is, hogy miként alakul a továbbiakban az ezzel kapcsolatos gyakorlat. Az objektív felelősség alóli kivételek bővítését számos különvélemény jogalkotásnak, vagyis hatáskörtúllépésnek minősítette, az általam összefoglalt döntés azonban egyértelművé teszi, hogy a kivételt szigorúan, ténylegesen csak a sajtótájékoztatón elhangzott tényállításokra kívánja értelmezni a testület; az alkotmányos követelmény nem nyújt alapot más területeken, például a „linkelés”-sel történő híresztelés kapcsán a felelősség alóli mentesülésre, még akkor sem, ha az az objektívítás és értékelésmentes közlés kritériumainak megfelel.

Harza Kinga Rebeka

3005/2018. (I. 22.) AB HATÁROZAT

Alaptörvény II. cikk – élethez és emberi méltósághoz való jog

Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés – A jó hírnévhez való jog

Az indítványozó alkotmányjogi panaszának alapjául egy, a rágalmozás vétségének elkövetése miatt indított büntetőügy szolgált, amelyben az elsőfokú bíróság a büntetőeljárást megszüntette, majd a másodfokú bíróság a döntést helybenhagyta, ugyanakkor az indítványozó szerint a bíróságok a jogbiztonság elvével ellentétes döntést hoztak. A vád tárgyává tett nyilatkozatokat ugyanis értékítéletnek és nem tényállításnak minősítették, így nem állapították meg a vádlott büntetőjogi felelősségét. Továbbá, az indítványozó álláspontja szerint a bírói döntés sérti az Alaptörvény II. cikk (1) bekezdésében foglalt emberi méltósághoz

való jogát, valamint abból kiindulva, hogy a közlések alkalmasak voltak társadalmi megbecsültségének negatív befolyásolására, az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében foglalt jó hírnévhez való jogát is.

Az ügy előadó bírása *Czine Ágnes* volt.

Az AB – miután a panasz befogadhatóságáról döntött – mindenekelőtt megállapította, hogy az indítvány a határozott kérelemre vonatkozó követelményeknek csak részben tett eleget. Bár az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmére, azonban alkotmányjogilag értékelhető indoklást nem adott elő ezzel összefüggésben. Az Alaptörvény úgyszintén hivatkozott R) cikk (2) bekezdésében és az Alaptörvény 28. cikkében foglaltak továbbá nem tekinthetők az Alaptörvényben biztosított jogoknak, így az AB az indítvány ezen elemeit nem vizsgálta.

A testület a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés vizsgálata során megállapította, hogy az indítványozó utalt az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésének második fordulatára, mely szerint „[a] védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt”. Álláspontja szerint azonban a sérelmezett bírói döntések tárgya nem az indítványozó védői tevékenysége körében kifejtett véleménye miatt történt felelősségre vonása, hanem a személyét, jó hírnevét sértő cselekmények miatt, általa magánvádlóként indított eljárás elbírálása. Ennek értelmében a hivatkozott alaptörvényi rendelkezés és a támadott bírósági határozat között nem állapítható meg összefüggés, így az AB következetes gyakorlata alapján az indítvány ezen elemét nem vizsgálta. Az AB alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette azonban az Alaptörvény II. cikkére és VI. cikk (1) bekezdésére tekintettel azt, hogy a védett szóláshoz kapcsolódó büntetőjogi védelem mennyiben irányadó a közlés megítélésére, önmagában azon körülmény miatt, hogy az ügyvédet a peres eljárással összefüggésben bírálják.

Az indítványozó utalt az 1/2015. (I. 16.) AB határozatra (a továbbiakban: Abh1.), amelyben az AB megsemmisítette az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló, jelen ügyszámhoz hasonló tárgykörben született bírósági határozatot. Az AB azonban rámutatott, hogy az Abh1. alapjául szolgáló ügyben az ítéletábra az ügyvédet közszereplőnek tekintette, így a kritikával szembeni fokozottabb tűrés kötelezettségét állapította meg. Az Abh1.-ben lefolytatott alkotmányossági vizsgálat során az AB rögzítette, hogy az ügyvéd pusztán ügyvédi tevékenysége miatt nem tekinthető sem közszereplő politikusnak, sem közhatalmat gyakorló személynek, a támadott bírósági határozat indokolásából pedig az tűnik ki, hogy a bírósá-

ságok ezt figyelembe véve jártak el, a becsületvédelem általános szabályait alkalmazva.

Ezt követően a testület a Büntető Törvénykönyv becsület védelmére vonatkozó tényállásainak – így mindenekelőtt a becsületsértés és a rágalmozás – alkotmányossági aspektusait vizsgálta. Megállapította, hogy az értékítéletet tartalmazó vélemények a becsületsértés, míg a tényállításnak minősülő kijelentések a rágalmozás kategóriájába sorolhatók. Rögzítette továbbá, hogy a rágalmozás jogi tárgya elsősorban a társadalmi megbecsülés, amelybe beletartozik a jó hírnév is, így ezen tényállás az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének védelmét valósítja meg. A becsületsértés jogi tárgya pedig az emberi méltóság, így ez az Alaptörvény II. cikkében foglalt jog védelmére alkalmas.

Az AB ezt követően a véleménynyilvánítás és az emberi méltósághoz, valamint a jó hírnévhez való jog ütközése esetén irányadó alkotmányos szempontokat vizsgálta, egyúttal alkalmazta a 13/2014. (IV. 18.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh2.) lefektetett alkotmányos elveket az ügy közéleti jellegének, illetve a közlés tényállításként vagy értékítéletként való értékelésének megállapítására. A vizsgálat során az AB rögzítette, hogy az ilyen jellegű ügyek esetében a bíróságoknak először mindig azt kell vizsgálnia, hogy a támadott közlés közüggel összefüggésben történt-e. Az AB álláspontja szerint az eljáró bíróságok a vizsgálatot lefolytatták, és megállapították, hogy az ügyvéd nem tekinthető közszereplőnek, illetve a bíróság a panasz alapjául szolgáló büntetőügyet sem minősítette közügynek. Ezt követően a bíróság az Abh2.-ben meghatározott szempontrendszer második lépcsőjeként azt vizsgálta, hogy a vád tárgyává tett közlés értékítéletnek vagy tényállításnak minősül-e, és arra a következtetésre jutott, hogy a bírálat értékítéletet tartalmaz. Az eljáró bíróságok tehát elsősorban az indítványozó emberi méltóságának védelmét tekintették a büntetőjogi védelem tárgyának. Ebből az következik, hogy a megtámadott határozat érdemi része és az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése (a jó hírnévhez való jog) között nincs érdemi összefüggés, így az AB a panaszt ebben a tekintetben elutasította.

A határozat utolsó részében az AB azt vizsgálta, hogy a bírói döntés az Alaptörvény II. cikkébe ütközik-e minősül-e. A vizsgálat során az Abh2. alapján rögzítette, hogy értékítéletek esetében az érintett személy nagyobb toleranciát köteles tanúsítani, mint a tényállítások tekintetében. Az értékítélet sem valószínűsíthető azonban az emberi státusz nyilvánvaló és súlyos becsúrlését. Az indítvány alapjául szolgáló ügyben eljáró bíróságok a vád tárgyává tett közléseket nem tartották az emberi státuszt becsúrlóknak

– sőt, még becsületsértőnek sem –, így a vádlott büntetőjogi felelősségét nem állapították meg. Az AB ezzel összefüggésben megállapította, hogy a feladatok a jogszabályok értelmezési tartománya alkotmányos kereteinek meghatározása, a jogszabályok értelmezése azonban a bíróságok hatásköre. Megállapította továbbá azt is, hogy a bíróságok a konkrét ügyben felismerték az ügy alapjogi relevanciáját, és helyesen használták fel az AB erre vonatkozó gyakorlatát, így az indítványozó által előadottak az Alaptörvény II. cikkkel összefüggésben sem alapozták meg a bírósági határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.

Lebedi Réka Dóra

3021/2018. (I. 26.) AB HATÁROZAT

Alaptörvény IX. cikk (1)–(2) bekezdés – véleménynyilvánítás szabadsága, sajtószabadság

Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés – nyilvános tárgyalás elve

Az indítványozó az Abtv. 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal élt a Kúria, valamint a Fővárosi Ítéltábla ítélete ellen. Az I. és a II. rendű indítványozó az ítéletek alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte az AB-nál. Az ügy előzményeként a 2006. őszi tömeges rendőri jogsértések kapcsán indult egyik per szolgált, amelynek tárgyalásán az I. rendű indítványozó jogi képviselőként, a II. rendű indítványozó egy internetes televízió képviselőjeként vett részt. A tárgyalásról a II. rendű indítványozó felvételt kívánt készíteni. Az eljáró bíróság a rendőrség jogtanácsosait nyilatkoztatta a Pp. 134/A. § (1) bekezdése szerint arról, hogy készülhet-e személyükről kép- és hangfelvétel. A jogtanácsosok ehhez nem járultak hozzá, ezért a bíróság végzésben rendelkezett arról, hogy csupán a felperesi oldalról és a bíróságról készülhet kép- és hangfelvétel, az alperesi oldalról nem. Ennek ellenére a II. rendű indítványozó olyan, az I. rendű indítványozóval készült riportot tartalmazó felvételt készített, majd tett közzé a YouTube-csatornáján, amelyen a jogtanácsosok egyedileg felismerhetők. A videót az I. rendű vádlott a Facebook-oldalán megosztotta. A rendőrség jogtanácsosai pert indítottak az indítványozók ellen; annak megállapítását kérték, hogy az alperesek (indítványozók) megsértették a képmáshoz és a becsület védelméhez való jogukat, ezért az alperesek további jogsértéstől való eltiltását kérelmezték, továbbá magánlevélben történő bocsánatkérést, valamint sérelemdíj megfizetését kérték. Az ügyben el-

járó elsőfokú bíróság megállapította a jogsértést azal indokolva, hogy a jogtanácsosok nem közfeladatot láttak el, nem gyakoroltak közhatalmat, a becsület védelméhez kapcsolódó kereseti kérelmet azonban elutasította. A felperes felülvizsgálati kérelme folytán a Kúria az elsőfokú bíróság jogerős ítéletét helybenhagyta, annak indoklásával egyetértett. Kiemelte, hogy a jogi képviseleti tevékenység nem tekinthető közhatalom-gyakorlásnak, így nem volt szükségtelen a kép- és hangfelvétel készítéséhez egyedi hozzájáruló nyilatkozatuk beszerzése, a felvétel végzéssel történő megtiltását pedig az alperesek nem voltak jogosultak felülbírálni. Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban arra hivatkoztak, hogy a bírói döntések sértik az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdésében foglalt szólás- és sajtószabadságot, emellett ellentételek az AB korábbi gyakorlatával, így különösen a 7/2014. (III. 7.) AB határozattal és a 28/2014. (IX. 29.) AB határozattal, amelyek szerint összetett mérlegelés szükséges annak megállapításához, hogy a szólás- és sajtószabadság gyakorlása személyiségi jogi jogsértést eredményezett-e.

Az ügy előadó bírója *Schanda Balázs* volt.

Az AB az alkotmányjogi panaszt nem találta megalapozottnak. Mindenekelőtt megállapította, hogy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést jelentenek a médiatartalom-szerkesztés szabadságának alkotmányos határai, amelyek alapját a véleménynyilvánításhoz és a sajtószabadsághoz való jog képezi. Az indítványozók helytelenül hivatkoztak a megjelölt AB határozatokra, hiszen azokban az esetekben mind az ügy kontextusa, mind az érintettek szerepe eltérő a kifogásolt ítélet tényállásában foglaltaktól. A hivatkozott AB határozatok a nyilvános rendezvényen szolgálatot teljesítő, közhatalmat gyakorló rendőrök képmáshoz való jogát rendezték. Esetükben a képmáshoz való jog korlátozottsága került megállapításra a jelenkor eseményeiről való szabad tájékoztatás érdekében, azonban ezt az AB feltételekhez köti. A sajtószabadság gyakorlása mindaddig nem korlátozható, amíg „*valamely tájékoztatás nem visszaélés a sajtószabadság gyakorlásával*”, illetve „*a nyilvánosságra hozatal nem öncélú*”. Jelen esetben az AB a konkrét tényállás egyediségét, annak speciális körülményeit hangsúlyozta, amelyek figyelembe vételével a Kúria döntése megalapozott volt. Az alkotmányossági mérlegelés során kiemelkedő jelentőséggel bírt a bírósági tárgyalás, illetve a kép- és hangfelvételt tiltó végzés. A szólás- és sajtószabadság gyakorlására vonatkozó mérce eltérő kontextusokban eltérő lehet, emellett az érintettek szerepétől is függővé tehető. A tárgyalóterem nem a közügyek vitájának a fóruma, hanem az igazságszolgáltatás helyszíne, ahol a sajtó-

*Alaptörvény VI. cikk – személyes adatok védelméhez,
valamint közérdekű adatok megismeréséhez
és terjesztéséhez való jog*

nyilvánosság kérdése másképp ítélandó meg, mint a közügyekről szóló tudósítások esetében. Így a bírósági tárgyalóteremben más mérce vonatkozik az érintett alapjogra, mint egyéb helyszíneken, illetve közéleti események során, amelyek tekintetében csak kivételesen korlátozható a tudósítás. A tárgyalás nyilvánosságának garanciális alapelveként más a funkciója, mint a közéleti, közügyek vitáját övező nyilvánosságnak. Az előbbi lényege a bírósági eljárás figyelemmel követhetősége, az eljárásban résztvevők érdekeinek védelme, míg az utóbbinak az általános információs érdek érvényre juttatása. A bírósági tárgyalás nyilvánosságát tehát speciális szabályok rendezik. A sajtószabadság korlátozása ebben a kontextusban szélesebb körben lehet indokolt.

Az indítványnak a bírói mérlegelési szabadsággal kapcsolatos részében az AB arra a következtetésre jutott, hogy a tárgyalást vezető bíró döntési szabadsága, illetve a tárgyalás rendjének fenntartásával összefüggő mozgásteré szélesebb, tehát a mérlegelés alkotmányossága általában nem kifogásolható. A konkrét esetben a Kúria a tiltó végzést alapul véve jogszerűen hozta meg marasztaló ítéletét, és állapította meg a videó jogsértő jellegét. Az AB megítélése szerint különös érvekre lenne szüksége ahhoz, hogy a bírói mérlegelést felülbírálhassa, azonban azt nem tekintette ilyen érvnek, hogy az ügy tárgya egy közéleti vitához kötődik. Az érintettek jogtanácsosként történő peres eljárási részvétele nem releváns a kérdés alkotmányosságának megítélése során, a jogtanácsosi minőségben való eljárás nem tekinthető közvetlen hatalom-gyakorlásnak, tehát ez a tény nem képezhetette alapját a tárgyalóteremhez igazodó szempontoktól való eltérésnek.

Az AB hangsúlyozta, hogy a tiltó bírósági végzés ellenére történő felvételt készítés és annak megosztása a sajtószabadság visszaélésszerű gyakorlása. Alkotmányellenesség akkor merülne fel, ha a bírói mérlegelés megalapozatlan lenne. Az AB megállapítása szerint megalapozatlanság hiányában a sajtószabadság nem sérült, így az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Pokol Béla különvéleményében elutasította a többségi döntést, illetve annak indokolását. Megítélése szerint a rendőrség képviseletében eljáró jogtanácsos peres eljárási részvétele során közszereplőnek minősül, így a felvétel rögzítéséhez nem volt szükség a jogtanácsosok nyilatkoztatására, beleegyezésére, valamint a bíróság vonatkozó végzésére sem. A bíróságok, valamint az azok döntéseit támogató többségi döntés ezzel megsértette az állampolgárok szabad tájékozódáshoz való jogát, és az indítványozók véleménynyilvánítási szabadságát.

Bukor Liza

Az indítványozó jogi képviselője útján alkotmányjogi panaszt nyújtott be és a Fővárosi Ítéltábla ítélete, valamint a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ve.) 2. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítése érdekében. Kérelmét az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésének sérelmére alapozta. Az indítványozó állítása szerint a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek 2014. évi általános választása során személyes adatait olyan jelölő szervezetek ajánlóívein is kezelték, amelyekre nem adott ajánlást, megítélése szerint visszaélés eredményeként. Ezzel összefüggésben tájékoztatást kért az illetékes helyi választási irodától arról, hogy mely ajánlóíveken kezelik adatait, külön kitérve azokra is, amelyek ellenőrzését nem végezték el. Mivel az iroda csak azon ajánlóívekről adott tájékoztatást, amelyeken az ellenőrzést korábban elvégezték, ezért az indítványozó keresetében arra kérte a bíróságot, hogy kötelezze az irodát személyes adatainak kiadására. Kérelmet elsőfokon a Fővárosi Törvényszék, majd a Fővárosi Ítéltábla is elutasította. Az indítványozó szerint a bíróság megakadályozta, hogy személyes adatainak kezeléséről tájékoztatást kapjon, ezzel pedig megsértette a személyes adatai védelméhez fűződő alapvető jogait. Az indítványozó hivatkozott a 15/1991. (IV. 13.) AB határozatra (a továbbiakban: Abh.), amely szerint a személyes adatok védelméhez való jognak része a személyes adatok kezelésével kapcsolatos tájékoztatáshoz való jog. Hivatkozott továbbá arra is, hogy az információs önrendelkezési jogra vonatkozó hazai jogvédelem nem lehet alacsonyabb a nemzetközi jogvédelem szintjénél. Az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28. napján kelt Egyezmény (továbbiakban: Egyezmény) kihirdetéséről szóló törvény, valamint a megerősítéséről szóló okirat letétbe helyezésekor a magyar kormány által tett nyilatkozat alapján mindenkinek joga van arra, hogy személyes adatai – akár automatizált, akár nem gépi eszközökkel feldolgozott állományban történő – tárolásáról tájékoztassák. Az indítványozó az alaptörvény-ellenességet azon az alapon állította, hogy a bíróság nem kötelezte az irodát az adataival kapcsolatos tájékoztatásra, egyúttal korlátozta a tájékoztatáshoz fűződő alanyi jogát, ezért kérte a jogerős bírósági döntés megsemmisítését.

Az ügy előadó bírója *Stumpf István* volt.

Az AB elsőként a támadott rendelkezés szabályozási környezetét tekintette át, amely magában foglalta a jelölt állítására, illetve az ajánlásra vonatkozó szabályokat (meghatározott személyes adatok, saját kezű aláírás). Az AB az Nemzeti Választási Iroda (a továbbiakban: NVI) elnöke állásfoglalásának, valamint az NVI joggyakorlatának megismerését követően kiválasztotta az alkotmányossági vizsgálat szempontjából releváns tényezőket. Az állásfoglalás ennek keretében arra mutatott rá, hogy a személyes adatok kezelésének funkciója a választási eljárásban nem az adattartalom megismerésében, hanem az adatok mennyiségében keresendő. A választási irodának ugyanis az adatokkal nem az a célja, hogy megismerje azok pontos tartalmát, hanem hogy megállapíthassa: az adott jelölt, lista állítását vagy egy kérdés népszavazásra bocsátását elegendően támogatták-e. Ebből következően tehát az iroda az ellenőrzés keretében csak annyi aláírást dolgoz fel, amennyi az érvényesség megállapításához szükséges. Az elnök ehhez hozzátette, hogy a fennmaradó aláírásokat a választási iroda az átvett íveken tárolja, de azokkal kapcsolatban további adatfeldolgozást nem végez. Egyébként az adatkezelés célhoz kötöttségének követelménye értelmében nem is lenne jogosult megismerni ezeket az adatokat.

Az AB joggyakorlata megköveteli a személyes adat feldolgozásának és felhasználásának követhetővé és ellenőrizhetővé tételét, amely garanciális követelménye az adatkezelésnek. Mindazonáltal az Infotv. – az Abh.-tól némileg eltérő fogalmi rendszerben – azt írja elő, hogy az érintett kérelmezheti az adatkezelőnél a személyes adatai kezelésére vonatkozó tájékoztatást. Az indítvány a Ve. 2. § (4) bekezdésének alaptörvény-ellenességét az Abh.-ra hivatkozással állítja, de tartalmilag nem az Abh.-ban meghatározott garanciákat, hanem az Infotv. által biztosított tájékoztatáshoz való jogot kéri számon.

A szabályozás sajátosságaira is figyelemmel az AB a konkrét ügyben arra a következtetésre jutott, hogy a nem ellenőrzött ajánlásokot tartalmazó ajánlóíveknek a választási iroda általi, határozott átmeneti ideig történő tárolása nem minősül a személyes adatok feldolgozásának vagy felhasználásának, legalábbis olyan összefüggésben nem, ahogyan azt az AB a követhetővé és ellenőrizhetővé tétel követelményének való megfeleléssel összefüggésben megfogalmazta.

A döntés tehát megállapította, hogy a Ve. 2. § (4) bekezdése a választási irodákra vonatkozó tájékoztatói kötelezettség terjedelmének meghatározásával nem korlátozta az indítványozó személyes adatai védelméhez való jogát. Ellenkező esetben, az indítványban szereplő érvelés elfogadásából az következ-

ne, hogy bárki alkotmányos igényt formálhatna arra, hogy valamely – egyébként adatkezelést végző – szervezet az erre irányuló kérelem esetén köteles lenne valamennyi olyan személyes adat átvizsgálására, amelyen egyébiránt semmilyen adatkezelési műveletet nem végzett, vagy amelyek tárolásáról tudomása sincs. Az információs önrendelkezési jog alkotmányos garanciából azonban ilyen jogosultság nem következik. Mivel az AB az információs önrendelkezési jog korlátozását nem állapította meg, az alapjog-korlátozás szükségességével és arányosságával kapcsolatos további vizsgálatot sem folytatott le.

A vizsgált szabályozás sajátosságaira figyelemmel az AB rámutatott arra is, hogy a konkrét ügyben a kérdéses személyes adatoknak sem gépi, sem nem gépi eszközökkel történő feldolgozására nem került sor, így azok tekintetében a tájékoztatói kötelezettséget nem látta levezethetőnek. Az indítványozó által hivatkozott rendelkezés normatartalma nem korlátozta információs önrendelkezési jogát, ebből következően a bírósági döntés sem vezetett az Alaptörvény sérelméhez, ezért az AB az indítványt elutasította.

Bubori Nóra Beáta

3086/2018. (III. 14.) AB HATÁROZAT

Alaptörvény IX. cikk (1)–(2) bekezdés – véleménynyilvánítás szabadsága, sajtószabadság

Az indítványozó jogi képviselője útján a Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (a továbbiakban: közigazgatási bíróság) 13.K.27.108/2017/4. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az adóhatóság másodfokú és elsőfokú határozatára is kiterjedően. Az indítványozó a 2015. évre vonatkozó adóbevallásában személyijövedelemadó-túlfizetést vallott be, egyúttal kérte annak visszautalását. Az elsőfokú adóhatóság a visszautalás teljesítése előtt ellenőrzést folytatott le, melyben megállapította, hogy a kért összeg jogosulatlan adókülönbözetnek minősül, ezért adóbírságot szabott ki. Az indítványozó fellebbezésében leírta, hogy nem talált olyan sort a bevallásban, ahol fel lehetett volna tüntetni a jogosulatlanul levont adóelőleget. A levonással sem értett egyet: az adóbevételek egy részét ugyanis véleménye szerint nem arra fordítják az, amire kellene. Ilyen körülmények között szerinte morálisan igazolható, vagyis törvényes lehetősége van arra, hogy megtagadja az adófizetést, amivel élt is az adóvisszatérítési kérelem útján.

A másodfokú adóhatóság határozatával fenntartotta az elsőfokú döntést. Az indítványozó a közigazgatási bíróságnál kezdeményezte a közigazgatási határozat felülvizsgálatát. Álláspontja szerint a határozat megsértette a véleménynyilvánítás szabadságát, mivel adóbírsággal szankcionálta a politikai véleménynek megfogalmazását. A közigazgatási bíróság elutasította a keresetet, egyebek mellett kiemelte, hogy nem sérült a véleménynyilvánítás szabadsága. Ezt követően az indítványozó alkotmányjogi panaszában a véleménynyilvánítás szabadságának sérelmét abban látta, hogy a rá kiszabott büntetés szükségtelenül korlátozza a jog gyakorlását, holott minden vélemény védett, függetlenül annak tartalmától. Kifejtette továbbá, hogy a hatóságok által jogellenesen okozott kár megtérítéséhez való joga is sérült, mert az adóbírság kiszabása jogellenes volt. Utóbbi panaszlelet az AB arra hivatkozással vetette el, hogy az alkotmányjogi panaszindítvány nem funkcionális helyettesítője a közigazgatási jogkörben okozott károk megtérítése iránt indított pernek.

Az ügy előadó bírójá *Hörcherné Marosi Ildikó* volt.

Az AB kizárólag a véleménynyilvánítás szabadságához kapcsolódó panaszleletet vizsgálta, ezzel összefüggésben pedig azt, hogy a véleményszabadság védelmi körébe tartozik-e az adójogi jogviszony keretei között, az alapjog-gyakorlással indokolt, tudatos törvénysértő magatartás. Nem minden közlés tartozik ugyanis a véleménynyilvánítás szabadságának hatálya alá, és különösen nem mindegyik élvezi a kiemelten védett politikai véleménynyilvánítás státuszát. Először azt kellett vizsgálnia a testületnek, hogy a közlés a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben; ehhez tisztában kell lenni a közlés kontextusával, tartalmával és stílusával egyaránt. Az AB rámutatott, hogy az indítványozó egy joghatályos cselekményt tett, és ennek magyarázataként adta elő a fellebbezésben azt, hogy mindegyik politikai véleménye készítette. Az adóbevallás és a fellebbezés jogintézménye viszont nem arra szolgál, hogy a közügyekben való megszólalásnak fórumot adjon, vagyis nem teremt részvételi lehetőséget a nyílt kommunikációban. A bíróság kiszabására tehát nem politikai véleményének kifejtése miatt került sor, hanem azért, mert jogszerűtlenül kérte a már befizetett adó egy részének visszatérítését. A testület megállapította, hogy az indítványozó által felhívott jogsérelem nem tartozik a véleménynyilvánítás szabadságának hatálya alá, vagyis nem tekinthető alapjogsérelemnek, ezért az alkotmányjogi panaszt az AB elutasította.

Nezdei Mirabella

Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés – alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó törvényi szabályozás követelménye

Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdés – véleménynyilvánítás szabadsága

Alaptörvény XXIII. cikk (1) bekezdés – választójog
Alaptörvény XXVIII. cikk – tisztességes eljárás, valamint jogorvoslat, valamint jog

Az indítványozó ellen 2015 óta bünszervezetben, üzletszerűen elkövetett, különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények elkövetése miatt büntetőeljárás volt folyamatban, amelynek lefolytatását – az eljárás meghiúsítása, valamint a bűnisméltés veszélye miatt – előzetes letartóztatásban várta Szegeden. Ezt követően a formális kötelezettségeinek teljesítése után az országgyűlési képviselők 2018. évi választásán Vas Megye 01. számú, Szombathely székhelyű országgyűlési egyéni választókerületben képviselőjelöltként nyilvántartásba vették, a döntés 2018. március 1-én jogerőre emelkedett. Az indítványozó előzetes letartóztatását a Csongrád Megyei Főügyészség megszüntette, a vele szemben folyamatban lévő büntetőeljárást felfüggesztette. 2018. március 2-án azonban a legfőbb ügyész az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: Ogytv.) 79. § (2) bekezdése alapján a Nemzeti Választási Bizottságnál (a továbbiakban: NVB) kezdeményezte az indítványozó mentelmi jogának felfüggesztését. Az NVB ugyanezen a napon a mentelmi jog felfüggesztéséről határozott, a jogorvoslatot egyúttal kizárva. Az NVB döntése ellen az indítványozó felülvizsgálati kérelemmel fordult a Kúriához, amelyet az hatáskör hiányában visszautasított.

Az indítványozó a Kúria által hozott végzés alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte az AB-nál. Álláspontja szerint az NVB – érdemben nem is megfelelően indokolt – döntése sértette az ártatlanság vélelmének elvét és a tisztességes eljárás elvét, emellett a választás tisztaságának megóvása, valamint a jóhiszemű és rendeltetészerű joggyakorlás választási alapelvei is súlyosan sérültek. Álláspontja szerint a mentelmi jog felfüggesztése az indítványozó passzív, valamint az öt jelölő 801 választópolgár aktív szavazati jogát is kiüresítette: bár részt vehetett volna a kampányban, de fogvatartottként a választókkal való kapcsolattartás fizikailag lehetetlen volt; és a döntés korlátozta a véleménynyilvánítás szabadságát. Jelezte továbbá: ha

megállapítható, hogy a Kúriának a vonatkozó szabályozás szerint valóban nincs hatásköre az NVB döntésének felülvizsgálatára, a jogorvoslathoz való joga is sérült. Ez utóbbi esetkörrel összefüggésben kérte a testületet, hogy a jogorvoslat hiánya miatt hivatalból állapítsa meg a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenességet.

Az ügy előadó bírója *Czine Ágnes* volt.

Az AB mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy két alapvető szempontot is figyelembe kell venni a vizsgálat során. A választói akarat kifejezése az országgyűlési választások során Magyarország legfelsőbb államhatalmi szervét „*konstituálja, legalizálja és legitímizálja*”, ennek folyamata pedig különös és objektív alkotmányjogi védelmet igényel, ugyanakkor – ahogyan azt az AB több korábbi határozatában kiemelte – az Országgyűlés széles döntési szabadsággal rendelkezik a választási rendszer megválasztása és a választási eljárás szabályainak megállapítása során.

Az adott esetet illetően a testület rámutatott, hogy a jogalkotó a képviselőjelöltek mentelmi jogának szabályozásával egy, a választójog gyakorlását segítő, alapvetően garanciális rendelkezésnek minősülő szabályt állapított meg. Az alkotmányossági vizsgálat tárgya az lehetett, hogy a jogalkotó a szabályozás megalkotása során érvényre juttatta-e az alapvető alkotmányos követelményeket.

Az AB először a mentelmi jog jogintézményét vizsgálta meg. Korábbi töretlen gyakorlatát idézve megállapította, hogy az országgyűlési választáson a képviselőjelöltet megillető mentelmi jog – és annak két komponense, a felelősségmentesség ('non-liability') és a sérthetetlenség ('inviolability') – a passzív választójog gyakorlásának garanciája körébe tartozik. Célja az, hogy a képviselők személyén keresztül védje a legfőbb népképviselői szerv függetlenségét. Éppen emiatt azonban a mentelmi jog nem alapjog, a képviselőt nem állampolgári, hanem képviselői minőségében illeti meg. Bár a képviselő jogosultságaként nyert megfogalmazást, alapvető funkciója az Országgyűlés védelme más hatalmi ág alkotmányellenes befolyásától. Ez az oka annak is, hogy a képviselő a mentelmi jogáról főszabály szerint nem mondhat le, arról a testület dönt.

A jogintézmény a képviselőjelöltek esetében sem önmagáért való, hanem meghatározott funkcióhoz kötött, lényegében az országgyűlési választások keretében a választói akarat zavartalan kinyilvánítását, a választás tisztaságát szolgálja. Az AB szerint a jogalkotó mérlegelési jogkörében ezt a védelmet kívánta hatékonyabbá tenni azáltal, hogy nem a korábbi politikai struktúrát tükröző Országgyűlés döntési jogkörébe utalta a képviselőjelöltek mentelmi ügyeinek

elbírálását, hanem azt a választáson résztvevő pártok képviselőiből álló választási bizottsághoz telepítette, garanciális szabályokkal biztosítva a megszülető döntések legitimitását. A mentelmi jog felfüggesztése tárgyában meghozott döntés az Ogytv. VII. fejezetének hatálya alá tartozó döntésnek minősül, és az Ogytv. szabályait – abban a keretben, amelyben azok megfelelő alkalmazásának helye van – az NVB eljárására is kell alkalmazni. Ezen érvrendszer alapján az AB nem találta megalapozottnak azt az érvelést, amely szerint az NVB eljárása önmagában súlyosan korlátozta volna az indítványozó jogait.

A testület ezt követően a jogorvoslathoz való jog sérelmének kérdését vizsgálta, amely jognak immansens része az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetősége, hatékonyságához pedig az szükséges, hogy ténylegesen érvényesüljön, és alkalmas legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. Az Alaptörvény a jogorvoslathoz való jog biztosításának kötelezettségét viszont – a közigazgatási döntések mellett – csak a bírósági és hatósági döntésekkel szemben írja elő, amely döntések alól az országgyűlési képviselőnek éppen a mentelmi joga biztosít mentességet. A mentelmi jog felfüggesztésének hatáskörében eljáró állami szervek – az országgyűlési képviselők esetében az Országgyűlés, a bírák esetében a köztársasági elnök stb. – e döntésüket diszkrecionális jogkörben hozzák meg, így ezek érdemét illetően főszabályként nem tartoznak a jogorvoslathoz való jog védelmi körébe. A legfőbb népképviselői szerv tehát a mentelmi jog felfüggesztésével vagy fenntartásával kapcsolatosan saját védelmének tárgyában szuverén döntést hoz, amelylyel szemben értelmezhetetlen a jogorvoslat. Az AB ezekre tekintettel, korábbi gyakorlatára is hivatkozással kifejtette, hogy a jogorvoslat hiánya az adott jogintézmény esetében nem eredményezi önmagában az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének a sérelmét. A fentiek alapján az AB az alkotmányjogi panaszt elutasította.

A határozathoz nyolc alkotmánybíró írt párhuzamos indokolást, többek között az előadó alkotmánybíró, *Czine Ágnes*. Megismételte a döntés azon megállapítását, miszerint a jogalkotó világos és részletes garanciális rendszert rendelt a képviselő-jelölti mandátum felfüggesztéséhez kapcsolódó eljáráshoz, ugyanakkor fontosnak tartotta felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy létezik olyan következetes joggyakorlat is, amely a kifogásolt jogalkalmazást – a jobbiztonság követelményeinek megfelelően – még kiszámíthatóbbá teszi. Így például a képviselőjelöltek mentelmi jogának felfüggesztése tárgyában az

NVB és jogelődje következetes gyakorlatot alakított ki: 1998 és 2016 között ugyanis összesen huszonhárom országgyűlési képviselőjelöltet érintő mentelmi ügyben járt el.

Hörcherné Marosi Ildikó is párhuzamos indokolást írt a többségi döntéshez, amelyben éppen a Czine Ágnes által kifejtett megállapítások megalapozottságát vizsgálta. Kifejtette, hogy az állami szervnek diskrecionális döntéseit is olyan eljárási szabályok között kell meghoznia, amelyek előre látható keretet adnak a hatáskörgyakorlásnak. Az AB jelen ügyben ugyanakkor nem fordított megfelelő figyelmet arra a szabályrendre, amelynek keretei között az NVB a képviselőjelöltek mentelmi jogát felfüggeszti, az Ogytv. Országgyűlésre szabott rendelkezései az NVB vonatkozásában – annak sajátos jogállása, szervezeti felépítése miatt – nem értelmezhetők. Álláspontja szerint a testületnek hivatalból vizsgálnia kellett volna, hogy az NVB döntésének alapjául szolgáló eljárási szabályok megfelelnek-e az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból fakadó jogbiztonság tartalmának.

Salamon László párhuzamos indokolásában – amelyhez *Varga Zs. András* is csatlakozott – kifejtette, hogy bár egyetért a többségi döntés megállapításaival, azt az álláspontot azonban nem osztja, hogy a képviselőjelölteket megillető mentelmi jog a passzív választójog gyakorlásának garanciái körébe tartozik. Szerinte a passzív választójog pusztán az érintett személy képviselővé választásának jogi lehetőségét jelenti, ezt pedig a mentelmi jog felfüggesztése nem érinti. A képviselőjelölt mentelmi jogának mint garanciális jogintézménynek így a képviselőjelölt esetében nincs alkotmányos háttere.

Varga Zs. András a fentiek mellett *Schanda Balázs* párhuzamos indokolásához is csatlakozott – csakúgy, mint a testület elnöke, *Sulyok Tamás*. *Varga Zs. András* dogmatikai értelmező álláspontja szerint a képviselő-jelölti mentelmi jog nem a passzív választójogot védi, hiszen az a mentelmi jog nélkül sem sérülne. Nem következik ugyanis a jogalkotónak az Alaptörvény egyetlen rendelkezéséből sem kötelezettsége arra nézve, hogy a képviselőjelölteknek mentelmi jogot biztosítson – azaz akkor sem állna fenn alaptörvény-ellenes helyzet, ha nem létezne ilyen jogosultság. Attól ugyanis, hogy a képviselőjelölt nem élvez mentelmi jogot, vagy a mentelmi jogát az NVB éppen felfüggeszti, a szavazólapon szerepel, a választópolgárok továbbra is leadhatják rá szavazatukat, és akár meg is választhatják őt képviselőjüknek. Ennek formális megerősítésétől pedig már saját joga számára a mentelmi jog. A képviselő-jelölti mentelmi jog funkciója (ha azt egyáltalán biztosítja a jogal-

kotó) álláspontja szerint a képviselőjelölt választási eljárásban való részvételének zavartalanságának biztosítása.

Stumpf András párhuzamos indokolása – amelyhez *Szalay Péter* csatlakozott – a Czine Ágnes és Hörcherné Marosi Ildikó által is felvetett szabályozási polémiához járul hozzá egy újabb szemponttal. Érvelése szerint, ha a képviselő-jelölti mentelmi jog jogvédelmi eszköz, akkor az Ogytv. 79. §-ában biztosított jogvédelmi eszköz korlátozásának, vagyis az NVB általi felfüggesztésének módját törvényi szinten kellene szabályozni. Ha a jogvédelmet érintő törvényi szabályok hiányoznak, az AB-nak végső soron az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelme miatt fel kellett volna hívnia a jogalkotót az alaptörvény-ellenesség megszüntetésére.

Török Tamás

3096/2018. (III.26.) AB HATÁROZAT

Alaptörvény II. cikk – emberi méltósághoz való jog
Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdés – egészséghez való jog

Alaptörvény XVIII. cikk (3) és (7) bekezdés – védelemhez, jogorvoslatához való jog

Magánszemély indítványozó alkotmányjogi panaszszal fordult az AB-hoz, amelyben a Fővárosi Ítéltábla ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.

Az ügy előzménye, hogy az indítványozó részére a Budapesti Fegyház és Börtön büntetés-végrehajtási intézetben eltöltött szabadságvesztés büntetése során – öngyilkossági kísérlete után – különleges biztonsági intézkedéseket írtak elő. Ezt követően kártérítési igényt terjesztett elő a büntetés-végrehajtási intézettel szemben, a szabadságvesztés büntetés alatt átélt jogsérelmekre hivatkozással, amit a büntetés-végrehajtási intézet elutasított. Ezért az indítványozó bírósághoz fordult, kérve az emberi méltóság, az egyenlő bánásmód követelménye, a jogorvoslatához való jog és az egészséghez fűződő jog megsértésének megállapítását, valamint kártérítés megítélését.

Az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszék a személyiségi jogi sérelemmel összefüggésben megállapította, hogy a büntetés-végrehajtási intézet megsértette a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Tvr.) egyes rendelkezéseit, mivel olyan sétaudvart jelölt ki az indítványozó számára, amely a szabad levegőn való tartózkodásra nem volt alkalmas. Jogorvoslati joga sérült, tekintettel arra, hogy a biztonsági csoportba való sorolására vonatkozóan nem kapott indokolást. A

bíróság az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét arra alapította, hogy a büntetés-végrehajtási intézet nem biztosította a meleg vizes fürdés lehetőségét. Az emberi méltóság sérelmét látta a bíróság abban, hogy az indítványozónak a heti egyszeri zuhanyzásra a fogvatartottakkal szembeni általános biztonsági követelményeknél jóval szigorúbb feltételek mellett volt csak lehetősége. A pihenéshez való jog sérelmét – az egészséghez fűződő joggal összefüggésben – arra hivatkozással állapította meg a bíróság, hogy a büntetés-végrehajtási intézet a nap 24 órájában 15 percenként ellenőrizte a cellájában.

A Fővárosi Törvényszék döntése ellen mindkét fél fellebbezett, amit a Fővárosi Ítéltábla – mindkét fél tekintetében – részben alaposnak talált. Egyetértett az indítványozó emberi méltóságát és pihenéshez való jogát ért sérelemmel, azonban indokolásában – utalva az Alkotmánybíróság 32/2014. (XI.3.) AB határozatára – kifejtette, hogy a személyiségi jog megsértésének megállapításához a jogsértés igazolásán túl annak bizonyítása is szükséges, hogy az elhelyezési körülmények a büntetés-végrehajtási intézet jogellenes mulasztása miatt kifejezetten elviselhetetlenek, megalázóak, embertelenek voltak. Az ítéltábla a jogorvoslathoz való joggal kapcsolatban arra következtetésre jutott, hogy az nem értelmezhető személyiségi jogként, így a személyiségi jogsérelem esetén megállapítható jogkövetkezmények sem alkalmazhatóak.

Az indítványozó a fenti előzményeket követően fordult az AB-hoz; alkotmányjogi panaszában arra hivatkozott, hogy az ítéltábla ítélete sérti az emberi méltóságát, az egészséghez való jogát, a védelemhez való jogát, valamint a jogorvoslathoz való jogát.

Az ügy előadó bírója *Szívós Mária* volt.

Az AB a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálata során megállapította, hogy az emberi méltósággal összefüggésben az indítványozó nem adott elő olyan alkotmányjogi indoklást, amely alapján felmerülne a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetősége, ugyanis az indítványozó nem fejtette ki, hogy a konkrét esetben bekövetkezett sérelme az emberi méltóság alkotmányos tartalma alapján miért tekinthető alaptörvény-ellenesnek. Az egészséghez való joggal kapcsolatban az AB szintén nem látott a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, csupán a bíróság által lefolytatott bizonyítékok AB általi felülmérlegelésére irányuló törekvést. Ezek kapcsán az AB megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést nem vet fel.

Az AB szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) és (7) bekezdéseinek sérelmét állító indítványi ele-

mek vonatkozásában az alkotmányjogi panasz felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, ezért ezekben a kérdésekben a panasz érdemi vizsgálata mellett döntött. Az indítványozó a támadott bírói döntést a védelemhez való jogával összefüggésben azért tartotta ellentétesnek, mert nem engedélyezték számára laptopja használatát a zárkájában, ami pedig az egyetlen eszköz lehetett volna a védekezése előkészítésére. Az Alaptörvény XVIII. cikk (3) bekezdése alapján a büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. Az AB megállapította, hogy az indítványozó a védelemhez való jogának sérelmével szemben az ellene folytatott büntetőeljárás során tudott volna fellépni, így a panaszos személyiségi jogi perében hozott ítélet nem áll érdemi összefüggésben a védelemhez való joggal. Az AB gyakorlatában az érdemi összefüggés hiánya az indítvány elutasítását eredményezi, így annak erre irányuló részét elutasította.

Indítványozó ezt követően arra hivatkozott, hogy a jogorvoslati lehetőség olyan önkényes döntésekkel szemben védi az egyént, amelyek emberi méltóságát sérthetik, ezért a jogorvoslathoz való jog az emberi méltóságból fakad, következésképpen egy nevesített személyiségi jog. Az AB szerint ugyanakkor a jogorvoslathoz való jog a bírói, illetőleg hatósági döntésekre terjed ki, tartalma szerint pedig az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez vagy a magasabb fórumhoz fordulás lehetőségét jelenti. Az AB álláspontja szerint az indítványban vizsgált, a panaszos személyiségi jogi perében meghozott ítélet nem áll érdemi összefüggésben a jogorvoslathoz való joggal, ez pedig az indítvány vonatkozó részének elutasítását eredményezi.

Stumpf István alkotmánybíró különvéleményében rögzítette, hogy az AB az indítványozó elsődleges kérelmével – amely az emberi méltósághoz való jog sérelmének megállapítására irányult – nem foglalkozott. Ezzel szemben az alkotmánybíró szerint az AB kizárólag a bírói döntés alaptörvény-ellenességét vizsgálhatja, azt pedig az indítványozónak kell indokolnia, hogy a támadott bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Az alkotmánybíró nem értett továbbá egyet az érdemi vizsgálattal sem, tekintettel arra, hogy az AB-nak a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség esetén lenne kötelező lefolytatni a vizsgálatot, azonban ez a feltétel az említett két alapjog összefüggésében nem teljesült. A védelemhez való jog specifikusan a büntetőeljáráshoz kapcsolódó alapvető jog, így a polgári perben hozott ítéletben ennek az alapvető jognak a sérelme nem merülhet fel, míg a jogorvoslathoz való joghoz kapcsolódóan a magasabb

bírói fórumhoz fordulás lehetősége, így a polgári perben az érdemi felülvizsgálat az indítványozó rendelkezésére állt.

VÉLEMÉNY

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 29. §-a szerint az AB az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.

Az alkotmányjogi panasszal érintett személyiségi jogi per előzményeként szolgáló büntetőeljárás kétség kívül felvet bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, illetve alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést, azonban az AB elé került polgári perben hozott ítélet kapcsán ez nem merült fel. Erre tekintettel a védelemhez való jog, valamint a jogorvoslathoz való jog kapcsán sem indokolható az érdemi vizsgálat szükségessége. Az indítványozó által előadott alaptörvény-ellenesség – amennyiben az ténylegesen megvalósult – a büntetőeljárás, valamint a büntetés-végrehajtás során valósul(hat) meg, azonban az AB hatásköre ennek vizsgálatára nem terjedhetett ki.

Bárány V. Fanny